



**ILMAILUHALLINTO**

LUFTFARTSFÖRVALTNINGEN  
FINNISH CIVIL AVIATION AUTHORITY

# **TILINPÄÄTÖS**

**2009**

## Sisältö

1. Toimintakertomus .....	3
1.1 Johdon katsaus.....	3
1.2 Vaikuttavuus .....	4
Normit .....	4
Luvat .....	5
Valvonta.....	6
1.3 Toiminnallinen tehokkuus.....	7
1.3.1 Toiminnan taloudellisuus .....	7
1.3.2 Toiminnan tuottavuus .....	8
1.3.3 Maksullisen toiminnan tulos ja kannattavuus .....	8
1.3.4 Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuus.....	9
1.4 Tuotokset ja laadunhallinta.....	9
1.4.1 Suoritteiden määrät ja aikaansaadut julkishyödykkeet .....	9
1.4.2 Palvelukyky sekä suoritteiden ja julkishyödykkeiden laatu .....	12
1.5 Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen .....	13
1.5.1 LVM:n asettamat tulostavoitteet .....	13
1.5.2 Henkilöstö .....	13
1.5.3 Henkilöstöä koskevat tunnusluvut .....	14
1.6 Tilinpäätösanalyysi .....	16
1.6.1 Rahoituksen rakenne .....	16
1.6.2 Talousarvion toteutuminen.....	16
1.6.3 Tuotto- ja kululaskelma.....	16
1.6.4 Tase .....	17
1.7 Sisäisen valvonnan arviointi- ja vahvistuslausuma .....	17
1.8 Arviointien tulokset .....	17
1.9 Yhteenveto havaituista väärinkäytöksistä .....	18
2. Talousarvion toteutumalaskelma.....	18
3. Tuotto- ja kululaskelma.....	18
4. Tase .....	18
5. Liitetiedot.....	18
6. Allekirjoitus .....	19

# 1. Toimintakertomus

## 1.1 Johdon katsaus

Vuosi 2009 oli Ilmailuhallinnon neljäs ja samalla viimeinen toimintavuosi. Hyvin merkittävä osa vuoden työpanoksesta kohdistui näin ollen Liikenteen turvallisuusviraston perustamiseen liittyvään valmisteluun. Ilmailuhallinnon henkilöstö oli laajasti ja aktiivisesti mukana työn eri vaiheissa.

Ammatilliseen koulutukseen panostaminen näkyi yhä Ilmailuhallinnon toiminnassa ja koulutus onkin keskeisessä roolissa erikoisalan asiantuntijatehtävissä. Koulutuspäivät per henkilötyövuosi kasvoi entisestään. Ilmailuhallinnon oma esimiesvalmennus järjestettiin yhteistyössä HAUS Kehittämiskeskuksen kanssa. Lähes kaikki esimies-tehtävissä työskentelevät johtajat ja päälliköt osallistuivat valmennukseen. Ennen valmennusta tehtiin esimiesten 360°-arvioinnit ja tulos oli ilahduttavan myönteinen.

Toimintavuoden aikana Ilmailuhallinnossa kiinnitettiin huomioita työyhteisön toimivuuteen eri tavoin. Ilmailuhallinto selkeytti toimintavuoden aikana organisaatiotaan ja prosessejaan vastaamaan paremmin uuden viraston haasteisiin ja asiakkaiden palveluodotuksiin. Vuoden aikana laadittiin myös toimintamalli epäasiallisen kohtelun hallinnasta ja epäasialliseen kohteluun puuttumisen keinoista jo aiemmin laadittujen tasa-arvosuunnitelman ja Hyvän kohtelun pelisääntöjen täydennykseksi. Työhyvinvointia edistettiin tukemalla henkilöstön omaehtoista liikunta- ja kulttuuriharrastusta aiempia vuosia suuremmalla tuella verovapaan tuen määrän muututtua. Aiempien vuosien tapaan ylläpidettiin virkistystoimintaa

Loppuvuodesta toteutettiin henkilöstölle vuosittainen työtyytyväisyyskysely. Ensimmäistä kertaa Ilmailuhallinto toteutti kyselyn Valtiovarainministeriön tarjoaman VM Baro -tietojärjestelmäsovelluksen avulla. Kokonaistyötyytyväisyysindeksi oli 3,42, mikä on Ilmailuhallinnon toimintavuosien paras. Tulos ylitti ministeriön asettaman tulostavoitteen. Ilmailuhallinnon näkökulmasta tulokseen on vaikuttanut paitsi viraston sisäiset työyhteisötoimenpiteet todennäköisesti myös VMBaroon siirtyminen, sillä VMBarossa on vähemmän ja yleisluonteisempia kysymyksiä verrattuna Ilmailuhallinnon aiempien vuosien kyselyihin.

Ilmailuhallinnon keskeisempänä tehtävänä on huolehtia ilmailun yleisestä turvallisuudesta. Kulunutta vuotta on pidettävä turvallisuusmielessä melko hyvänä. Liikenneilmailussa ei tapahtunut onnettomuuksia. Yleisilmailussa tapahtui yksi kuolemaan johtanut onnettomuus. Harrasteilmailussa menehtyi kolme henkilöä, yksi purjekoneella ja kaksi ultrakevyen lentokoneen onnettomuudessa.

Ilmailualan toimijoiden velvollisuutena on ilmoittaa viranomaiselle toiminnassa esiintyneistä turvallisuuspoikkeamista. Vastaanotettujen ilmoitusten määrää, noin 3000, on jatkuvasti kasvanut, mikä kertoo hyvästä turvallisuuskulttuurista ilmailualalla. Yhä pienemmistä poikkeamista raportoidaan viranomaiselle, joka edesauttaa turvallisuuden hallinnan jatkuvaa kehitystyötä.

Lentoliikenteen tärkeimpänä tulevaisuuden energia- ja ilmastopoliittisena ohjauskeino pidetään päästökauppaa. Globaalitasolla ei kuitenkaan ole vielä päästy yhteisymmärrykseen, mutta päästökauppa alkaa vuonna 2012 sekä EU:n sisäisillä että EU:n ja kolmansien maiden välisillä lennoilla. Liikenteen turvallisuusvirasto tulee vastaamaan päästöoikeuksien jaosta ja jakamisen perusteena olevan vertailun toteuttamisesta, päästökaupan seurannasta ja raportoinnista sekä seuraamuskäytännöistä. Jo vuoden 2009 aikana yhtiöiden oli toimitettava Ilmailuhallintoon suunnitelmat siitä miten yhtiön hiilidioksidipäästöt muodostuvat ja miten tietoja käsitellään, tallennetaan ja valvotaan.

## 1.2 Vaikuttavuus

### Normit

Ilmailu on tiukasti normeilla säädelty ala. Lähes kaikki ilmailussa edellyttää jonkinlaista lupaa, hyväksyntää tai rekisteröintiä. Tämä koskee niin henkilöitä, organisaatioita kuin ilma-aluksiakin. Luvat koostuvat usein pienemmistä osista, toisin sanoen luvan monet osa-alueet vaativat erillisen muodollisen hyväksynnän. Hyväksyntä puolestaan edellyttää yleensä yrityksen laatimaa hakemusta, toiminnankuvausta tai käsikirjaa ja ilmailuviranomaisen tekemää tarkastusta ja jatkuvaa valvontaa.

Nämä piirteet ovat korostuneet entisestään koko Euroopan ilmailua koskevien normien tultua ja tullessa asteittain voimaan. EU:n normit ovat usein tiukempia kuin entiset kansalliset vaatimukset ja sisältävät sellaista byrokratiaa, johon suomalaiset ilmailutoiminnanharjoittajat eivät ole tottuneet. Toisaalta yhteisten vaatimusten noudattaminen asettaa kaikki toiminnanharjoittajat samalle viivalle ja siten myös helpottaa suomalaisen ilmailun pääsyä yhteiseurooppalaisille markkinoille.

EASA seuraa tarkasti yhteisten vaatimusten noudattamista jäsenvaltioissa suorittamallaan standardisointitarkastuksilla.

On erittäin tärkeää, että suomalaiset pääsevät vaikuttamaan normien laatimiseen jo niiden valmisteluvaiheessa. Vain nopeasti reagoimalla voidaan pitää huolta siitä, että tiheään asutun ja hyvillä maaliikenneyhteyksillä toimivan Keski-Euroopan ruuhkautuvan lentoliikenteen ongelmien ratkaisemiseksi laadittavat EU-säännöt ovat tarkoituksenmukaisia myös Suomen olosuhteisiin.

Ilmailuhallinto osallistui resurssiensa puitteissa myös vuonna 2009 aktiivisesti norminvalmisteluun omalla toimialallaan niin kotimaisilla kuin myös ulkomaisilla foorumeilla. Vaikuttamisen keinoina olivat osallistumiset kokouksiin ja työryhmiin, vastaaminen lausuntopyyntöihin sekä muu kirjallinen vaikuttaminen, mutta myös epävirallisempi yhteydenpito kollegaviranomaisiin, muuhun hallintoon ja kansainvälisiin järjestöihin.

Ilmailuhallinnolle tärkeitä ulkomaisia foorumeita ovat EU (erityisesti neuvoston ilmailuryhmä), Euroopan lentoturvallisuusvirasto EASA, Euroopan lennonvarmistusjärjestö Eurocontrol, Euroopan siviili-ilmailukonferenssi ECAC, kansainvälinen siviili-ilmailujärjestö ICAO sekä pohjoismaiset yhteistyökokoukset.

EU-tasolla Ilmailuhallinnolle tärkeitä hankkeita vuonna 2009 oli nk. EASA -asetuksen muutos, jonka myötä lennonvarmistus sekä lentopaikat siirtyivät eurooppalaisen lentoturvallisuussäätelyn piiriin. Käytännössä siirto toteutuu lopullisesti vasta, kun yksityiskohtaiset komission täytäntöönpanosäädökset muutaman vuoden sisällä valmistuvat. Vuonna 2009 EU:n parlamentti ja neuvosto hyväksyivät myös yhtenäistä eurooppalaista ilmatilaa (Single Sky) koskevan ns. II -lainsäädäntöpakettin, jonka valmistelussa Suomi oli aktiivisesti mukana. II -paketti sisältää mm. kansallisille valvontaviranomaisille laajentuvia tehtäväalueita lennonvarmistustoimintaa koskevan toiminnallisen tehokkuuden (turvallisuus, talous, ympäristö) valvonnan osalta. Tarkasteluvuonna ko. toimialojen tarkempien toimeenpanosäädösten valmistelu EASAssa käynnistyi.

Muista EU:ssa esillä olleista lainsäädäntöhankkeista voidaan mainita nk. ilmailun onnettomuustutkinta-asetus samoin kuin siviili-ilmailun turvatoimien rahoittamiseen ja sen avoimuuteen liittyvä turvamaksudirektiivi. Ilmailuhallinto osallistui edelleen aktiivisesti ilmailun päästökauppaan liittyvän tarkemman ohjeistuksen valmisteluun.

Vuonna 2009 tärkein kansallinen lainsäädäntöhanke oli ilmailulain uudistus. Vuonna 2007 käynnistynyt ilmailulain osittaisuudistus muuttui liikenteen virastouudistuksen myötä ilmailulain kokonaisuudistukseksi. Asiallisesti sisältömuutokset olivat suhteellisen pieniä: lakiin tehtiin joitain EU-lainsäädännön mukanaan tuomia muutoksia, joitain säännöksiä selkeytettiin ja lupavaatimuksia kevennettiin. Liikenteen virastouu-

distuksen myötä myös ilmailuviranomaisen hallintoa koskevat kansalliset säädökset muutettiin. Tämän lisäksi Ilmailuhallinto antoi lausuntoja mm. pelastuspalvelulain muutosehdotuksesta, onnettomuustutkintalainsäädännön uudistamisesta sekä sisäasianministeriössä vireillä olleesta lainsäädäntöhankkeesta, joka sivusi lentoasemalla toimivien järjestysmiesten tehtäviä. Asetusmuutosvalmistelusta voitaisiin mainita mittayksikköasetuksen muutos, jolla vahvistettiin merimailien ja jalkojen asema ilmailun mittayksikköinä.

Vuonna 2009 lentoliikennesopimusten neuvottelemisen ja sopimisen painopiste oli jo selvästi EU-painotteinen. Kahdenvälisiä lentoliikennesopimuksia Suomi teki vain yhden, joka tehtiin Kuwaitin kanssa. Tämän lisäksi neuvoteltiin uudesta sopimuksesta myös Omanin kanssa. Vanhojen sopimusten osalta mm. Turkin ja Venäjän kanssa sovittiin uusista lentoreiteistä.

## Luvat

Ilmailuhallinto myöntää kansainvälisten ja kansallisten normien mukaiset ilma-aluskohtaiset luvat, todistukset ja hyväksynät sekä huoltotoimintaan ja tuotantoon liittyvät luvat ja hyväksynät. Lisäksi Ilmailuhallinto myöntää harrasteilmailuun liittyvät luvat ja valmistelee harrasteilmailun määräykset yhteistyössä Suomen Ilmailuliiton kanssa.

Ilmailuhallinto myöntää lentoyritysten lentotoimintaluvat ja -hyväksynät, ilmailualan koulutusorganisaatioiden koulutusluvut ja -hyväksynät sekä koulutetun henkilöstön lupakirjat, kelpuutukset ja lääketieteelliset kelpoisuustodistukset.

Ilmailuhallinto vastaa lennonvarmistusta koskevien toimilupahakemuksien käsittelystä, lennonvarmistuksen järjestelmien ja menetelmien hyväksynnöistä ja ilmatilaa koskevien lupahakemuksien käsittelystä sekä ilmailun taajuuskoordinaatiosta. Lisäksi Ilmailuhallinto vastaa lentopaikkojen rakentamis- ja pitolupahakemuksien käsittelystä, lentopaikkoja koskevien rakennelmien, järjestelmien ja laitteiden hyväksynnöistä ja lentoestelupahakemuksien käsittelystä.

Ilmailuhallinto myöntää kaupallisen lentoliikenteen luvat koti- ja ulkomaisille lentoyhtiöille.

Vuonna 2004 Lentoturvallisuushallinto myönsi lainsäädännön vaatimat lentoasemien hyväksyntätodistukset ensimmäistä kertaa Finavian sekä Seinäjoen ja Mikkelin lentoasemille. Voimassaolo oli säädetty viideksi vuodeksi. Vuoden 2009 lopussa em. todistukset uudistettiin. Tämä hyväksyntäprosessi, joka oli käynnistetty jo tarkasteluvouden alussa, vaati vuoden aikana merkittäviä resursseja.

Ilmailulääketieteen yksikkö (AMS) valvoo lääketieteellisten kelpoisuusvaatimusten täyttymistä ilmailijoilla sekä valvoo tarkastavien ilmailulääkäreiden (AME) toimintaa. Yksikkö on kehittämässä toimintaansa viemällä ilmailulääketieteellisiä palvelujaan verkkoon osana uutta LUKI -tietojärjestelmä-hanketta. Tulevaisuudessa ilmailija käynnistää palvelun lääketieteellistä kelpoisuustodistustaan koskevalla hakemuksellaan netissä. Ilmailulääkäri jatkaa asian käsittelyä viemällä havaintonsa samaan nettipalveluun. Uusi palvelu siirtää paperilomakkeiden käsittelyn historiaan ja tuo mukanaan tietoturvallisen ja käyttäjäystävällisen sähköisen asiain. Palvelu myös ohjaa sekä ilmailijaa että ilmailulääkäriä matkan varrella. Toteuduttuaan kyse on merkittävästä palveluparannuksesta.

Lentotoimintaan liittyvien lupien (lupakirjat, lentotoiminta- ja lentotyö- ja koulutusluvut) määrissä ei tapahtunut muutoksia edelliseen vuoteen nähden. Käsittelyajoissa tapahtui kohentumista.

## Huoltotoimintaa koskeva asetus astui voimaan

Ilma-alusten huolto-ohjelmat olivat keskeinen teema vuonna 2009, niin ilmailijoiden kuin ilmailuviranomaisen näkökulmasta. Huoltotoimintaa koskeva EU-asetus astui yleisilmailun osalta muutoksineen voimaan 28.9.2009. Tämän jälkeen piti EASA-tyyppihyväksytyllä, yksityisilmailuun käytettävällä ilma-aluksella olla viranomaisen hyväksymä huolto-ohjelma.

Kansallisiin määräyksiin verrattuna huoltotoiminta-asetus sisältää kaksi täysin uutta asiaa: jokaisen ilma-aluksen huolto-ohjelmalle vaaditaan hyväksyntä ja viranomaiskatsastusten tilalle tulevat nyt lentokelpoisuustarkastukset, joita voivat tehdä viranomaisen lisäksi myös hyväksytyt organisaatiot.

Uusi asetus antaa yksityiselle ilmailijalle monta eri tapaa hoitaa ilma-aluksen lentokelpoisuuden ylläpito, huolto ja lentokelpoisuuden tarkastus. Hän voi laatia ohjelman itse omalle koneelleen ja hakea hyväksyntää suoraan viranomaiselta. Vaihtoehtoisesti ilmailija voi jättää asian jatkuvan lentokelpoisuuden hallintaorganisaatiolle (G-organisaatio), joka ylläpitää huolto-ohjelmia ja hankkii niille hyväksynnän - joko suoraan viranomaiselta tai niin sanotulla epäsuoralla hyväksynnällä, jolloin erillistä viranomaisen hyväksyntää ei tarvita.

Ilmailuhallinto pyrki tiedottamaan uudesta asetuksesta ja sen vaikutuksista ilmailijoille hyvissä ajoin, mutta silti hakemusten käsittely ruuhkautui pahoin alkusyksystä. Jonoa purkamaan palkattiin tilapäistä työvoimaa ja Suomen Ilmailuliitosta hankittiin asiantuntija-apua. Kevättä 2010 silmällä pitäen viranomaisen rohkaiseekin ilmailijoita yhdistämään voimansa ja asioimaan huolto-ohjelman tiimoilta joko yksityisen lentokelpoisuuden hallintaorganisaation kautta tai perustamaan harrasteilmailijoiden oma G-organisaatio. Viranomaisen hoitaa oman osuutensa hakemuksista, mutta halua antaa tilaa markkinoilla myös muille toimijoille.

## Valvonta

Ilmailuhallinto valvoo ilma-alusten lentokelpoisuutta, huoltotoimintaa ja ilmailuvälineiden tuotantoa. Lisäksi Ilmailuhallinto valvoo harrasteilmailua yhteistyössä Suomen Ilmailuliitto ry:n kanssa.

Ilmailuhallinto valvoo ja tarkastaa lentoyrityksiä ja ilmailualan koulutusorganisaatioita sekä näiden henkilöstön toimintaa ja tutkii mahdolliset toiminnassa tapahtuneet rikkomukset. Ilmailuhallinto tarkastaa lentoyritysten toimintakäsikirjoja, minimivaruusteluetteloita sekä koulutus- ja turvallisuusohjelmia ja arvioi liikenneluvan haltijoiden ja hakijoiden taloudellisia edellytyksiä.

Reittitarkastuslennoilla varmistetaan, että yritys toteuttaa käytännössä niitä toiminta-ohjeita, jotka se on hyväksyttänyt Ilmailuhallinnolla toimintakäsikirjassaan.

EU:n ns. SAFA RAMP -ohjelmaan liittyen Ilmailuhallinnon tarkastajat suorittavat Suomeen lentävien ulkomaisten lentoyritysten ilma-aluksille asematasotarkastuksia, joiden tulokset raportoidaan EU:n yhteiseen tietopankkiin. Tarvittaessa EU ottaa ne huomioon tehdessään päätöksiä lentokielloista EU:n alueella.

Ilmailuhallinto vastaa lennonvarmistuksen toiminnan ja lentopaikkojen viranomaisvalvonnasta. Valvontatoiminnot suoritetaan pääasiassa määräaika-auditoinneilla. Auditointien painopisteenä on arvioida lennonvarmistuspalvelun tarjoajien ja lentokentän pitäjien turvallisuudenhallintajärjestelmien toimivuutta. Lisäksi tehdään pienlentopaikkojen tarkastuksia.

Ilmailuhallinto ylläpitää ilmailun onnettomuuksiin, vaaratilanteisiin ja poikkeamiin liittyvää raportointijärjestelmää, huolehtii lentoturvallisuuteen liittyvästä tutkinta- ja analyysitoiminnasta sekä vastaa ilmailuun liittyvistä tilastoista. Lento-onnettomuuksien ja vakavien vaaratilanteiden tutkinnasta vastaa Onnettomuustutkintakeskus.

Ilmailuhallinto huolehtii siviili-ilmailun turvaamiseen liittyvien normien soveltamisen valvonnasta ja niihin liittyvien lupien myöntämisestä. Ilmailuhallinto hoitaa myös lentomatkustajan oikeuksiin, ilmailun ympäristökysymyksiin ja kansainvälisiin lento-liikennesopimuksiin liittyviä asioita.

Kertomusvuonna jatkunut liikennehallinnon virastouudistus satoi henkilöstöä ja sillä oli merkittävä vaikutus henkilöstön resurssien allokointiin. Esimerkiksi aivan kaikkea suunniteltua valvontatoimintaa ei pystytty tekemään tai ei pystytty osallistumaan suunnitellussa määrin kansainväliseen yhteistyöhön.

Liikenne- ja viestintäministeriön asettamista tulostavoitteista pyrittiin kuitenkin pitämään tiukasti kiinni ja lähes kaikki tarkastusten määrälliset tavoitteet saavutettiin.

Taloustilanteesta johtuen lentoyrityksissä suoritettiin organisaatiojärjestelyjä sekä toimintojen ulkoistamisia. Ilmailuhallinnon kannalta oli haastavaa varmistua siitä, että yritysten uudelleen muotoutetut organisaatiot ovat riittävät toiminnan laajuuteen nähden. Ulkoistettuihin toimintoihin suoritettiin kohdistettuja tarkastuksia, jotta voitiin varmistua toimintojen riittävästä johtamisesta ja valvonnasta.

### 1.3 Toiminnallinen tehokkuus

Seuraavassa on esitetty liikenne- ja viestintäministeriön Ilmailuhallinnolle asettamien toiminnallisen tehokkuuden tulostavoitteiden toteutuma.

#### 1.3.1 Toiminnan taloudellisuus

Tulostavoite	Toteuma 2006	Toteuma 2007	Toteuma 2008	Toteuma 2009 (Tavoite)
Bruttomenot/lähtevä matkustaja, euroa	-	alle 1,40	1,29	1,57 (alle 1,50)

**Toteuma:** Tavoitetta ei saavutettu. Tavoitteesta jäätin, koska matkustajamäärät laskivat viime vuodesta peräti 700 000 johtuen taloudellisesta taantumasta. Samaan aikaan Ilmailuhallinnon kokonaiskustannukset kasvoivat 1,4 milj. euroa.

Tulostavoite	Toteuma 2006	Toteuma 2007	Toteuma 2008 (Tavoite)	Toteuma 2009 (Tavoite)
Julkisoikeudellisten suoritteiden kustannusvastaavuus (%)	-	95	88	83 (90)

**Toteuma:** Tavoitetta ei saavutettu. Julkisoikeudellisten suoritteiden kustannusvastaavuus oli 83 %. Tavoitteesta jäätin, koska julkisoikeudellisten suoritteiden kustannukset kasvoivat viime vuodesta n. 0,5 milj. euroa, mutta tulojen kasvu jäi alle 0,2 milj. euron.

Tulostavoite	Toteuma 2006	Toteuma 2007	Toteuma 2008 (Tavoite)	Toteuma 2009 (Tavoite)
Veroluonteisen lentoliikenteen valvontamaksun kustannusvastaavuus (%)	-	107	105	86 (100)

**Toteuma:** Tavoitetta ei saavutettu. Veroluonteisen lentoliikenteen valvontamaksun kustannusvastaavuus oli 86 %. Tavoitteesta jäätiin, koska matkustajamäärät laskivat viime vuodesta peräti 700 000 johtuen taloudellisesta taantumasta. Samaan aikaan lentoliikenteen valvontamaksuun kohdistuvat kustannukset kasvoivat n. 0,9 milj. euroa.

### 1.3.2 Toiminnan tuottavuus

Seuraavassa on esitetty liikenne- ja viestintäministeriön Ilmailuhallinnolle asettamien toiminnan tuottavuuden tulostavoitteiden toteutuma.

Tulostavoite	Toteuma 2006	Toteuma 2007	Toteuma 2008	Toteuma 2009 (Tavoite)
Työn tuottavuuden kasvu vuodessa (%)	-	-	-	Ei toteutettu (1)

**Toteuma:** Työn tuottavuuslaskentaa ei toteutettu vuonna 2009 johtuen resurssivajauksesta ja siitä, että vuodenvaihteessa Ilmailuhallinto muuttui osaksi Liikenteen turvallisuusvirastoa, jolle rakennetaan oma tuottavuuslaskentansa.

Tulostavoite	Toteuma 2006	Toteuma 2007	Toteuma 2008 (Tavoite)	Toteuma 2009 (Tavoite)
Kokonaistuottavuuden kasvu keskimäärin vuodessa TTS -kaudella (%)	-	-	-	Ei toteutettu (2)

**Toteuma:** Kokonaistuottavuuslaskentaa ei toteutettu vuonna 2009 johtuen resurssivajauksesta ja siitä, että vuodenvaihteessa Ilmailuhallinto muuttui osaksi Liikenteen turvallisuusvirastoa, jolle rakennetaan oma tuottavuuslaskentansa.

### 1.3.3 Maksullisen toiminnan tulos ja kannattavuus

Ilmailuhallinnon tulot kertyvät lähes kokonaisuudessa liikenne- ja viestintäministeriön antaman maksuasetuksen mukaisten suoritteiden perusteella. Talousarvion mukaiset bruttotulot olivat 4,2 M€, toteutuneet bruttotulot olivat 4,7 M€.

Ilmailuhallinnon maksut perittiin vuoden alussa voimaan tulleen maksuasetuksen perusteella. Maksukertymä kasvoi 0,2 M€ verrattuna vuoteen 2008, kasvu johtui vuonna 2009 aloitetuista ilma-alusten lentokelpoisuuden tarkastuksista.

#### MAKSULLISEN TOIMINNAN KUSTANNUSVASTAAVUUSLASKELMA

TUOTOT	2009
maksullisen toiminnan tuotot	
maksullisen toiminnan myyntituotot	4 665 231,61
maksullisen toiminnan muut tuotot	0,00
<hr/> tuotot yhteensä	4 665 231,61

## KUSTANNUKSET

maksullisen toiminnan erilliskustannukset	
aineet, tarvikkeet ja tavarat	29 221,40
henkilökustannukset	4 203 148,91
vuokrat	11 488,78
palvelujen ostot	315 123,44
muut erilliskustannukset	431 019,50
<hr/>	
erilliskustannukset yhteensä	4 990 002,04

**KÄYTTÖJÄÄMÄ** -324 770,43

maksullisen toiminnan osuus yhteiskustannuksista	
tukitoimintojen kustannukset	625 318,95
poistot	5 830,50
korot	0,00
muut yhteiskustannukset	0,00
<hr/>	
osuus yhteiskustannuksista yhteensä	631 149,95

kokonaiskustannukset yhteensä 5 621 151,49

**YLIJÄÄMÄ (+) / ALIJÄÄMÄ (-)** -955 919,88

### 1.3.4 Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuus

Ilmailuhallinnolla ei ole ollut yhteisrahoitteista toimintaa.

## 1.4 Tuotokset ja laadunhallinta

### 1.4.1 Suoritteiden määrät ja aikaansaadut julkishyödykkeet

Seuraavassa on esitetty liikenne- ja viestintäministeriön Ilmailuhallinnolle asettamien tuotoksia ja laadunhallintaa koskevien tulostavoitteiden toteutuma.

Tulostavoite	Toteuma 2006	Toteuma 2007	Toteuma 2008	Toteuma 2009 (Tavoite)
Asemasotarkastukset (kpl)	113	125	121	122 (120)

**Toteuma:** Tavoite saavutettiin. Vuoden 2009 aikana suoritettiin kaikkiaan 122 SAFA RAMP -asemasotarkastusta. Lisäksi suoritettiin 39 SANA RAMP -tarkastusta kotimaisiin ilma-aluksiin.

Tulostavoite	Toteuma 2006	Toteuma 2007	Toteuma 2008	Toteuma 2009 (Tavoite)
Lentotoiminnan tarkastukset (kpl)	108	143	121	118 (120)

**Toteuma:** Tavoitetta ei aivan saavutettu. Vuoden 2009 aikana suoritettiin yhteensä 118 lentotoiminnantarkastusta.

Tulostavoite	Toteuma 2006	Toteuma 2007	Toteuma 2008	Toteuma 2009 (Tavoite)
Koulutustoiminnan tarkastukset (kpl)	20	27	35	22 (30)

**Toteuma:** Tavoitetta ei saavutettu. Vuoden 2009 aikana suoritettiin yhteensä 22 koulutustarkastusta. Tavoitteena ollut tarkastusten määrää ei saavutettu mm. seuraavista syistä:

- koulutustarkastajien virkoja oli täyttämättä osan vuotta: yksi alkuvuodesta marraskuulle, toinen elokuulta marraskuulle ja yksi koko vuoden (rekrytointi käynnistettiin marraskuussa)
- yksi koulutusyksikön koulutustarkastaja auttoi lupakirjat -yksikköä aika ajoin hakemusruuhkan purkamisessa
- alkuvuonna koulutusyksikössä ei ollut nimettyä yksikönpäällikköä, paikka täytettiin maaliskuussa
- Ilmailuhallinnon sisäinen organisaatiomuutos ja TraFi -organisaatiomuutos tehtiin vuoden viimeisellä kvartaalilla ylimääräistä työtä (useita koulutuksia, työpaikkoja, palaverieita).

Tulostavoite	Toteuma 2006	Toteuma 2007	Toteuma 2008	Toteuma 2009 (Tavoite)
Huoltotoiminnan ja tuotannon tarkastukset (kpl)	41	71	64	70 (70)

**Toteuma:** Tavoite saavutettiin. Vuoden 2009 aikana suoritettiin yhteensä 70 huoltotoiminnan ja tuotannon tarkastusta.

Tulostavoite	Toteuma 2006	Toteuma 2007	Toteuma 2008	Toteuma 2009 (Tavoite)
Lennonvarmistuksen ja lentopaikkojen tarkastukset (kpl)	42	74	70	82 (55)

**Toteuma:** Tavoite saavutettiin. Lennonvarmistuksen ja lentopaikkojen tarkastuksia tehtiin vuonna 2009 yhteensä 82 kappaletta.

Tulostavoite	Toteuma 2006	Toteuma 2007	Toteuma 2008	Toteuma 2009 (Tavoite)
Lentoasemien turvatoimien tarkastukset (kpl)	18	47	49	49 (47)

**Toteuma:** Tavoite saavutettiin. Lentoasemien turvatoimien tarkastuksia tehtiin vuonna 2009 yhteensä 49 kappaletta. Lisätarkastuksia tarvittiin Helsinki-Vantaan lentoasemalla palveluntuottajien vaihtumisen takia.

## Muut tulostavoitteet

Lisäksi liikenne- ja viestintäministeriö oli asettanut Ilmailuhallinnolle seuraavat muut tulostavoitteet:

1. *Ilmailuhallinto osallistuu aktiivisesti liikennehallinnon virastouudistuksen valmisteluun yhdessä Ajoneuvohallintokeskuksen, Rautatieviraston ja Merenkululaitoksen (meriturvallisuus) kanssa ottaen huomioon erityisesti muutosjohtamisen hallinnan ja varautuu virastouudistukseen muutoinkin.*

**Toteuma:**

Tavoite saavutettiin. Ilmailuhallinnon edustajat osallistuivat liikennehallinnon virastouudistuksen työryhmiin ja työpajoihin. Ilmailuhallinnossa asiaa seurasi oma laaja (osastot, yksiköt, henkilöstö) seurantaryhmä. Virastouudistusta käsiteltiin jokaisessa johtoryhmän kokouksessa.

2. *Hallinnonalan organisaatiomuutokset edellyttävät aktiivista ja ammattitaitoista muutosviestintää sekä johdon sitoutumista muutosten läpivientiin tiiviissä vuorovaikutuksessa henkilöstön ja sidosryhmien kanssa. Muutosjohtamista tukemaan Ilmailuhallinnossa laaditaan strateginen muutosviestinnän suunnitelma, jonka toteutumista arvioidaan vuoden lopulla.*

**Toteuma:**

Tavoite saavutettiin. Ilmailuhallinnossa laadittiin virastouudistusta ja sisäistä organisaatiomuutosta koskeneet muutosviestintäsuunnitelmat. Molempiin kuului aktiivinen muutoksista tiedottaminen intrassa ja henkilöstötilaisuuksissa. Virastouudistuksesta kerrottiin myös uutiskirjeessä. Muutoksia käsiteltiin osastojen ja yksiköiden viikkopalaverissa.

3. *Yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisen kannalta keskeisen lentoasemaverkoston käytettävyyden ja turvallisuustason varmistaminen on varmistettu.*

**Toteuma:**

Tavoite saavutettiin. Varautumisasioissa tehtiin yhteistyötä ilmailualan keskeisten toimijoiden ja viranomaisien kanssa. Turvallisuutta koskevia tarkastuksia tehtiin siinä laajuudessa ja niin kattavasti, että voitiin pitää riittävän varmana, ettei siviili-ilmailun turvaaminen ollut uhattuna.

4. *Ilmailuhallinto tukee toimillaan ilmastonmuutoksen hillintään sekä muutokseen varautumiseen liittyviä toimenpiteitä toimialallaan. Virasto ottaa huomioon omassa toiminnassaan ympäristönäkökohdat.*

**Toteuma:**

Tavoite saavutettiin. Painopistealueena olivat ilmailun päästökaupan toteuttamiseen liittyneet toimenpiteet.

5. *Ilmailuhallinto osallistuu aktiivisesti toimialansa EU- ja muuhun kansainväliseen yhteistyöhön sekä varmistaa Suomen ja suomalaisten toimijoiden intressit edunvalvonnalla toimivaltansa puitteissa.*

**Toteuma:**

Tavoite saavutettiin. Painopistealueina ympäristökysymykset (ICAO, ECAC, EU), siviili-ilmailun turvaamista koskevan lainsäädännön tarkistukset (EU) ja EASA -asetuksen soveltamisalan laajentaminen ja yhtenäistä eurooppalaista ilmatilaa käsittelevän lainsäädäntöpakettien tarkistukset (EU).

6. *Ilmailuhallinto suorittaa loppuvuonna 2009 liikenne- ja viestintäministeriön sekä liikennehallinnon muiden virastojen ja laitosten tavoin henkilöstön työtyytyväisyyskyselyyn VM-baro -mittaristoa käyttäen.*

**Toteuma:**

Tavoite saavutettiin. Ilmailuhallinto suoritti henkilöstön työtyytyväisyyskyselyn VM-baro -mittaristoa käyttäen.

7. *Ilmailuhallinto osallistuu ministeriön johdolla toteutettavaan esimiestyön mittauksen kehittämiseen. Tavoitteena on ottaa käyttöön vuonna 2010 kaikille hallinnonalan virastoille ja laitoksille yhteinen esimiestyön laatumittari.*

**Toteuma:**

Tavoitetta ei saavutettu. Liikenne- ja viestintäministeriö ei aloittanut esimiestyön mittauksen kehittämistä 31.12.2009 mennessä.

## 1.4.2 Palvelukyky sekä suoritteiden ja julkishyödykkeiden laatu

Seuraavassa on esitetty liikenne- ja viestintäministeriön Ilmailuhallinnolle asettamien tuotoksia ja laadunhallintaa koskevien tulostavoitteiden toteutuma.

Huom! Käsiteltäviksi liittyvissä tavoitteissa päätöksen tekeminen ilmoitetussa ajassa edellyttää täydellisen hakemuksen jättämistä päätöksen edellyttämässä laajuudessa.

Tulostavoite	Toteuma 2006	Toteuma 2007	Toteuma 2008	Toteuma 2009 (Tavoite)
Lupakirja- ja kelpuutushakemusten käsittelyaika 14 vrk (%)	89,8	95,6	91,7	92,9 (90)

**Toteuma:** Tavoite saavutettiin. Lupakirja- ja kelpuutushakemuksista 92,9 prosenttia käsiteltiin 14 päivän kuluessa.

Tulostavoite	Toteuma 2006	Toteuma 2007	Toteuma 2008	Toteuma 2009 (Tavoite)
Lentokelpoisuustodistusten käsittelyaika 14 vrk (%)	-	100	100	100 (95)

**Toteuma:** Tavoite saavutettiin. Kaikki lentokelpoisuustodistukset käsiteltiin 14 vuorokauden kuluessa.

Tulostavoite	Toteuma 2006	Toteuma 2007	Toteuma 2008	Toteuma 2009 (Tavoite)
Ei-säännöllisten kaupallisten lentojen lupien käsittelyaika 2 vrk (%)	100	100	99	100 (100)

**Toteuma:** Tavoite saavutettiin. Kaikki luvat käsiteltiin 2 vuorokauden kuluessa.

Tulostavoite	Toteuma 2006	Toteuma 2007	Toteuma 2008	Toteuma 2009 (Tavoite)
Asiakastytyväisyysindeksi (1—5)	3,6	3,0	3,3	3,9 (3,2)

**Toteuma:** Tavoite saavutettiin. Asiakastyytyväisyystutkimuksen kokonaiskeskiarvo oli 3,9.

Vuoden 2009 lopulla tehdyssä asiakastutkimuksessa tutkittiin turvayksikön asiakkaiden (valvotut edustajat) tyytyväisyyttä yksikön ja koko Ilmailuhallinnon toimintaan. Internet-kyselynä toteutettuun tutkimukseen vastasi 66:sta turvayksikön asiakkaasta 48.

Kokonaistyytyväisyys Ilmailuhallinnon toimintaan oli 3,9 ja tyytyväisyys Ilmailuhallinnon suorittamiin tarkastuksiin 4,0 asteikolla 1 – 5.

Huom! 2006 – 2009 tutkittiin vuosittain Ilmailuhallinnon eri asiakassegmenttejä, joten tulokset eivät sinällään ole vertailukelpoisia.

## 1.5 Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

### 1.5.1 LVM:n asettamat tulostavoitteet

Tulostavoite	Toteuma 2006	Toteuma 2007	Toteuma 2008	Toteuma 2009 (Tavoite)
Henkilöstön työtyytyväisyysindeksi (1 - 5)	3,3	3,3	3,2	3,4 (3,3)

**Toteuma:** Tavoite saavutettiin. Ilmailuhallinnon työtyytyväisyyskysely tehtiin joulukuun alussa 2009 ensimmäistä kertaa VMBaro -mittaristoa käyttäen. Työtyytyväisyyden kokonaisindeksi 2009 on parempi kuin kaikki aiemmat Ilmailuhallinnon tulokset sekä täyttää ja jopa ylittää virastolle asetetun tulostavoitteen. Tulokseen on vaikuttanut paitsi Ilmailuhallinnon panostus sisäisiin toimenpiteisiin, todennäköisesti myös toteutustavan muutos (VMBarossa huomattavasti vähemmän ja yleisempiä kysymyksiä kuin Ilmailuhallinnon aiemmissa henkilöstökyselyissä). Vastausprosentti puolestaan oli valitettavasti huonompi kuin aiempina vuosina (n. 60 %).

Lisäksi voidaan erikseen vielä mainita se, että tämän kyselyn ilmapiiriosiota (työilmapiiri ja yhteistyö) tuli arvosanaksi 3,8 ja että selvästi huonoimmat arviot tulivat palkkauskysymyksestä (palkkaus). Tämä saattoi osin johtua paitsi tyytymättömyydestä palkkatasoon myös siitä, että virastouudistus keskeytti Ilmailuhallinnossa jo pitkälle edenneen palkkausjärjestelmätyön, eikä uutta palkkausjärjestelmää saatu vuonna 2009 käyttöön.

### 1.5.2 Henkilöstö

Toimintavuoden aikaiset suurimmat henkilöstöhallinnolliset haasteet kohdistuivat resurssien riittävyyteen ja toisaalta työn määrään ja kuormittavuuteen suhteessa henkilöstöresursseihin. Vaikka sekä kokonaishenkilötyövuosimäärä että henkilöstön lukumäärä kasvoi Ilmailuhallinnon viimeisen toimintavuoden aikana, on myös työ määrällisesti lisääntynyt huomattavasti Ilmailuhallinnon neljän toimintavuoden aikana. Vuoden 2009 aikana tehtiin useita uusrekrytointeja. Toisaalta asiantuntijoiden eläköityminenkin on osoittanut osaamisen siirtämisen merkityksen ilmailuviranomaisen asiantuntijatehtäville. Henkilöstörakenteen muutos näkyy ikäjakaumassa ja keski-ässä.

Ammatilliseen koulutukseen panostaminen näkyi yhä Ilmailuhallinnon toiminnassa ja koulutus onkin keskeisessä roolissa erikoisalan asiantuntijatehtävissä. Koulutuspäivät per henkilötyövuosi kasvoi entisestään. Ilmailuhallinnon oma esimiesvalmennus

järjestettiin yhteistyössä kilpailutuksessa menestyneen HAUS Kehittämiskeskuksen kanssa. Lähes kaikki esimiestehtävissä työskentelevät johtajat ja päälliköt osallistuvat valmennukseen. Ennen valmennusta tehtiin esimiesten 360°-arviointit ja tulos oli ilahduttavan myönteinen.

Toimintavuoden aikana Ilmailuhallinnossa kiinnitettiin huomioita työyhteisön toimivuuteen eri tavoin. Virastouudistustyön lisäksi organisaatiota muutettiin myös sisäisesti. Loppuvuonna panostettiin erityisesti kahden osaston johtamisjärjestelmän rakentamiseen sekä johtoryhmien ja johtoryhmätyön kehittämiseen.

Vuoden aikana laadittiin myös toimintamalli epäasiallisen kohtelun hallinnasta ja epäasialliseen kohteluun puuttumisen keinoista jo aiemmin laadittujen tasa-arvosuunnitelman ja Hyvän kohtelun pelisääntöjen täydennykseksi. Työhyvinvointia edistettiin tukemalla henkilöstön omaehtoista liikunta- ja kulttuuriharrastusta aiempia vuosia suuremmalla tuella verovapaan tuen määrän muututtua. Aiempien vuosien tapaan ylläpidettiin virkistystoimintaa.

Loppuvuodesta toteutettiin henkilöstölle vuosittainen työtyytyväisyyskysely. Ensimmäistä kertaa Ilmailuhallinto toteutti kyselyn Valtiovarainministeriön tarjoaman VM Baro -tietojärjestelmäsovelluksen avulla. Kokonaistyötyytyväisyysindeksi oli 3,42, mikä on Ilmailuhallinnon toimintavuosien paras. Tulos ylitti ministeriön asettaman tulostavoitteen. Ilmailuhallinnon näkökulmasta tulokseen on vaikuttanut paitsi viraston sisäiset työyhteisötoimenpiteet todennäköisesti myös VMBaroon siirtyminen, sillä VMBarossa on vähemmän ja yleisluonteisempia kysymyksiä verrattuna Ilmailuhallinnon aiempien vuosien kyselyihin.

### 1.5.3 Henkilöstöä koskevat tunnusluvut

Ilmailuhallinnon henkilöstöä koskevat tunnusluvut ovat alla olevassa taulukossa kaikilta viraston neljältä toimintavuodelta niiltä osin kuin tiedot ovat olleet saatavissa.

	2006	2007	2008	2009
<b>Henkilöstön lukumäärä ja sen muutosprosentti</b>	Henkilöstön lukumäärä vuoden 2006 lopussa oli 128 henkilöä, muutosprosentti 11,3 %	Henkilöstön lukumäärä vuoden 2007 lopussa oli 137 henkilöä, muutosprosentti 7,0 %	Henkilöstön lukumäärä vuoden 2008 lopussa oli 135 henkilöä, muutosprosentti 1,5 %	Henkilöstön lukumäärä vuoden 2008 lopussa oli 141 henkilöä, muutosprosentti 4,4 %
<b>Henkilötyövuodet</b>	116 htv	127 htv	124 htv	128 htv
<b>Keski-ikä</b>	46,1 vuotta	45,7 vuotta	45,7 vuotta	45,1 vuotta
<b>Ikäjakauma</b>				
15-24 v	0 hlöä	3 hlöä	3 hlöä	4 hlöä
25-34 v	25 hlöä	28 hlöä	28 hlöä	32 hlöä
35-44 v	36 hlöä	37 hlöä	28 hlöä	30 hlöä
45-54 v	31 hlöä	33 hlöä	40 hlöä	38 hlöä
55-64 v	34 hlöä	34 hlöä	31 hlöä	30 hlöä
65 - v	2 hlöä	2 hlöä	5 hlöä	7 hlöä
<b>Koulutustaso, indeksiluku (n/m)</b>	Tarkat tiedot eivät saatavissa.	kaikki 4,9 naiset 5,1 miehet 4,8	kaikki 4,8 naiset 4,9 miehet 4,8	kaikki 4,8 naiset 4,9 miehet 4,8
<b>Vakinaiset, määräaikaiset (n/m) lukumäärä ja prosenttiosuus</b>	Vakinaiset miehet 85 hlöä, 66,4 %  Vakinaiset naiset 31 hlöä, 24,2 %	Vakinaiset miehet 88 hlöä, 64,2 %  Vakinaiset naiset 36 hlöä, 26,3 %	Vakinaiset miehet 84 hlöä, 62,2 %  Vakinaiset naiset 35 hlöä, 25,9 %	Vakinaiset miehet, 79 henkilöä, 56 %  Vakinaiset naiset 37 hlöä, 26,2 %

	Määräaikaiset miehet 6 hlöä, 4,7 % Määräaikaiset naiset 6 hlöä, 4,7 %	Määräaikaiset miehet 5 hlöä, 3,7 % Määräaikaiset naiset 8 hlöä, 5,8 %	Määräaikaiset miehet 7 hlöä, 5,2 % Määräaikaiset naiset 9 hlöä, 6,7 %	Määräaikaiset miehet 16 henkilöä, 11,4 % Määräaikaiset naiset 9 henkilöä, 6,4 %
<b>Kokoaikaiset/osa-aikaiset, lukumäärä ja prosenttiosuus</b>	Kokoaikaiset 107 hlöä ja 84 % Osa-aikaiset 21 hlöä ja 16 %	Kokoaikaiset 119 hlöä ja 87 % Osa-aikaiset 18 hlöä ja 13 %	Kokoaikaiset 117 hlöä ja 87 % Osa-aikaiset 18 hlöä ja 13 %	Kokoaikaiset 116 henkilöä ja 82 % Osa-aikaisia 25 henkilöä ja 18 %
<b>Tehdyn työajan osuus säännöllisestä vuositöajasta, %</b>	81,8 %	80,3 %	tietoa ei saatavissa henkilöstöhallinnon järjestelmistä	tietoa ei saatavissa henkilöstöhallinnon järjestelmistä
<b>Kokonaistyövoimakustannukset</b>	6 812 469 euroa	7 954 037 euroa	7 714 722 euroa	8 406 997 euroa
<b>Tehdyn työajan palkat, prosenttiosuus palkkasummasta</b>	4 200 944 euroa, 79,9 %	79,2 %	tietoa ei saatavissa palkanlaskennan järjestelmistä	tietoa ei saatavissa palkanlaskennan järjestelmistä
<b>Välilliset työvoimakustannukset ja niiden osuus tehdyn työajan palkoista</b>	2 611 525 euroa, 62,2 %	4 733 679 euroa, 53,9 %	tietoa ei saatavissa palkanlaskennan järjestelmistä	tietoa ei saatavissa palkanlaskennan järjestelmistä
<b>Työtyytyväisyysindeksi</b>	3,3	3,3	3,2	3,42
<b>Vaihtuvuus (sekä lähtö- että tulovaihtuvuus) %</b>	Lähtövaihtuvuus 14,8 % Tulovaihtuvuus 23,5 %.	Lähtövaihtuvuus 16,4 % Tulovaihtuvuus 21,1 %	Lähtövaihtuvuus 10,2 % Tulovaihtuvuus 13,9 %	Lähtövaihtuvuus 4,25 % Tulovaihtuvuus 20,5 %
<b>Työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyminen, % henkilöstöstä</b>	0,78 %	0 %	0 %	0 %
<b>Sairauspoissaolot, pv/htv</b>	8 työpä / htv	8 työpä / htv	9 työpä / htv	10 työpä / htv
<b>Työterveyshuolto, euroa/htv</b>	Bruttomäärä 647 euroa / htv. Nettomääräiset tiedot ovat saatavissa vasta vuodelta 2007.	479 euroa / htv	766 euroa / htv	840 euroa / htv
<b>Työkunnon ja työtyytyväisyyden edistäminen, euroa/htv</b>	50 euroa / htv	91 euroa / htv	91 euroa / htv	250 euroa / htv (arvio)
<b>Koulutus ja kehittäminen, euroa /htv</b>	2629 euroa / htv	2750 euroa / htv	tietoa ei saatavissa henkilöstöhallinnon järjestelmistä	3635 euroa / htv
<b>Koulutukseen käytetyt työpäivät/htv</b>	3,7 työpä / htv	5,4 työpä / htv	4,7 työpä / htv	6,25 työpä / htv

Ilmailuhallinnon henkilöstötunnusluvusta merkittäviä nimenomaan toimintavuoden 2009 osalta on sekä henkilöstömäärän että henkilötyövuosimäärän kasvu, joka näkyy myös työvoimakustannuksissa. Uusrekrytointien vaikutus on nähtävissä erityisesti tulovaihtuvuuden prosenttiosuudessa.

Eritysalan osaamiseen fokuoiminen ja henkilöstön pätevytyminen näkyvät koulutuksen ja kehittämisen kustannuksissa ja koulutukseen käytetyssä työpäivämäärässä. Ilmailuhallinnon henkilöstö on miesvoittainen, kuten toimiala yleensäkin. Henki-

löstörakenteessa on tapahtumassa nuorentumista, josta osoituksena on alempi keski-ikä ja muuttunut ikäjakauma. Työtyytyväisyysindeksi on Ilmailuhallinnon neljän toimintavuoden vertailussa parhaimmalla tasolla vuonna 2009. Toisaalta sairauspoissaolojen ja työterveyshuoltokustannusten lisääntyminen on otettava huomioon mahdollisena huolenaiheena henkilöstön jaksamisesta ja työn kuormittavuudesta.

## 1.6 Tilinpäätösanalyysi

### 1.6.1 Rahoituksen rakenne

Ilmailuhallinnon rahoitus koostuu maksullisen toiminnan tuloista ja kaksivuotisesta siirtomäärärahasta. Viraston toimintamenojen mitoituksessa on otettu huomioon lentoliikenteen valvontamaksu, joka kannetaan lentoturvallisuuden valvontaa ja ilmailun julkisia hallintotehtäviä varten.

<b>Rahan lähteet</b>	<b>2009</b>
Maksullisen toiminnan tulot	4 665 000 €
Lentoliikenteen valvontamaksu	6 121 000 €
<u>Rahan lähteet yhteensä</u>	10 786 000 €

<b>Rahan käyttö</b>	<b>2009</b>
Maksullisen toiminnan menot	5 616 000 €
Maksuttoman toiminnan menot	7 135 000 €
Määrärahan siirto seuraavalle vuodelle	3 292 000 €
<u>Rahan käyttö yhteensä</u>	12 751 000 €

### 1.6.2 Talousarvion toteutuminen

Ilmailuhallinnon momentille 31.51.21. myönnettiin siirtomäärärahaa nettomäärältään 7 600 000 euroa. Talousarvion mukaiset bruttomenot olivat 11 800 000 euroa, toteutuneet bruttomenot olivat 12 750 826 euroa. Vuodelta 2008 siirtyi siirtomäärärahaa 3 633 311 euroa. Vuodelta 2009 siirtyi siirtomäärärahaa 3 292 154 euroa.

Ilmailuhallinnon tehtävänä on kerätä muihin veroluonteisiin tuloihin kohdistuva momentille 11.19.05 kirjattu lentoliikenteen valvontamaksu. Talousarviossa arvioitiin momentille kertyvän 6 700 000 euroa, toteutunut kertymä oli 6 120 523 euroa. Lentoliikenteen valvontamaksun kertymä otetaan huomioon Ilmailuhallinnon toimintamenojen mitoituksessa. Lentoliikenteen valvontamaksun tasoa alennettiin 90 sentistä 80 senttiin 1.1.2008 alkaen.

### 1.6.3 Tuotto- ja kululaskelma

Ilmailuhallinnon maksullisen toiminnan tulot ylittivät talousarvion (toteutuma: 4,7 M€, talousarvio 4,2 M€).

Liikenne- ja viestintäministeriön antama uusi maksuasetus Ilmailuhallinnon maksuisista astui voimaan 1.1.2009. Vuoden 2009 aikana maksullisten suoritteiden määrät kasvoivat maltillisesti verrattuna vuoteen 2008. Tätä suoritteiden kasvun määrää ei voitu ennakoida täysimääräisesti vuoden 2009 talousarviota laadittaessa.

## 1.6.4 Tase

Taseen loppusumma 31.12.2009 oli 1 010 703€.

Vastaavaa. Virastolla oli käyttöomaisuutta 503 110 €. Poistoja tehtiin suunnitelman mukaisesti 5 830 €, uusia käyttöomaisuusinvestointeja ei tehty. Myyntisaamisia oli 443 645 € (vuonna 2008: 1 051 414 €). Suurimmat myyntisaamiset olivat Finnair Oy:ltä 76 034 €. Muita lyhytaikaisia saamisia oli 60 069 € (vuonna 2008: 234 227 €). Näistä merkittävin oli pohjoismaiden ilmailuviranomaisten yhdessä ylläpitämän kansainvälisen toimiston, Nordicaon, osa Suomen maksuosuudesta (27 251 €). Kasvatililla oli käteisvaroja 3 879 €.

Vastattavaa. Virastolla oli ostovelkoja 280 238 € (vuonna 2008: 265 615 €). Siirtovelkoja oli 1 236 311 € (vuonna 2008: 1 104 743 €). Siirtovelat koostuvat lomapalkkavelasta.

## 1.7 Sisäisen valvonnan arviointi- ja vahvistuslausuma

Viraston näkemyksen mukaan sisäinen valvonta ja riskienhallinta on toteutettu asianmukaisesti ja ne täyttävät niille asetetut tavoitteet. Valvonnan ja riskienhallinnan malli perustuu COSO-ERM:iin (The Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commissions – Enterprise Risk Management). Riskienhallinnan käyttöönotto tapahtui 2008 ja vuodesta 2009 se on ollut osa normaalia, jatkuvaa toimintaa.

Ilmailuhallinnon kriittisiksi riskeiksi määriteltiin:

- riittämättömät henkilöresurssit
- riittämätön rahoitus
- vakava lento-onnettomuus Suomessa
- lento-onnettomuus johtuen Ilmailuhallinnon toiminnasta
- kasvavat valtionhallinnon/EU:n vaateet
- ikääntymisen/eläköitymisen yhteydessä menetetty hiljainen tieto ja osaaminen
- ammattitaitoisen henkilökunnan saanti- ja vaihtuvuusongelma
- tietotaito yhden henkilön varassa.

## 1.8 Arviointien tulokset

Ilmailuhallintoon tehtiin vuonna 2009 viisi ulkoista arviointia. Niiden tuloksista on alla lyhyet yhteenvedot.

### Tuotantotoiminnan standardisointi

Suomen ilmailuviranomainen on toimivaltainen suomalaisten tuotanto-organisaatioiden lupa-asioissa. Kesäkuussa tehdyn EASAn standardisointitiimin tekemän tarkastuksen tuloksena viranomaiselle annettiin joitakin vähäisiä havaintoja sekä kommentteja.

### Jatkuvan lentokelpoisuuden standardisointi

Jatkuvan lentokelpoisuuden valvonnassa EASAn standardisointitiimi löysi marraskuussa tehdyssä tarkastuksessa eniten parannettavaa mekaanikkojen koulutus- ja lupakirja-asoiden organisoinnissa sekä huolto-ohjelmien hyväksymisissä. Molempien suhteen onkin ryhdytty toimenpiteisiin: 1.1.2010 astuivat voimaan uudet tehtäväjärjestelyt, joiden avulla pyritään tehostamaan huoltohenkilöstön lupakirja- ja koulutus-

lupa-asioiden hoitoa. Huolto-ohjelmien hyväksyttämisiä on helpotettu viestinnän keinoin.

### **FCL standardisointi**

Heinäkuussa EASA auditoi koulutus ja lupakirjat -yksikköä. Suomen toimiin oltiin tyytyväisiä, vaikka pientä huomautettavaa löytyi ilmailulääketieteen puolen lupakirjoista ja muista lupakirjoista.

### **Siviili-ilmailun turvaaminen**

EU:n komissio teki vuonna 2009 Suomeen yhden siviili-ilmailun turvaamista koskevan tarkastuksen, joka kohdistui Helsinki-Vantaan lentoasemaan 31.8. - 4.9.2009. Tarkastuksessa esille tulleiden puutteiden korjaamiseksi Ilmailuhallinnon turvayksikkö otti yhteyttä sekä Finaviaan, hyväksytyihin turvakoulutusorganisaatioihin sekä Finnairiin. Myös Ilmailuhallinnon turvayksikön suorittamaa valvontaa lisättiin. Ilmailuhallinto lähetti komissiolle ilmoituksen korjaavista toimista ja komission tarkastajat kävivät joitakin viikkoja myöhemmin toteamassa tilanteen parantuneen.

ICAO teki vuonna 2007 tekemäänsä turva-auditointiin liittyvän seurantakäynnin 8.-9.6.2009. Seurantakäynnin kohteena olivat sekä Ilmailuhallinto että Helsinki-Vantaan lentoasema. Tarkoituksena oli todeta, että auditointiraporttiin sisältyneiden suositusten perusteella laadittu korjaussuunnitelma oli pantu toimeen.

## ***1.9 Yhteenveto havaituista väärinkäytöksistä***

Toimintavuonna Ilmailuhallinnon toimintaan ei ole kohdistunut eikä sen toiminnassa ole ilmennyt väärinkäytöksiä.

## **2. Talousarvion toteutumalaskelma**

## **3. Tuotto- ja kululaskelma**

## **4. Tase**

## **5. Liitetiedot**

## 6. Allekirjoitus

Toimintansa lopettaneen Ilmailuhallinnon 31.12.2009 virassa olleena ylijohantajana hyväksyn viraston tilinpäätöksen vuodelta 2009.

Vantaalla 12.3.2010



Ilmailutoimialan ylijohtaja Kim Salonen,  
Ilmailuhallinnon ylijohtaja 31.12.2009 asti

## **Ilmailuhallinnon tilinpäätös 2009**

## Ilmailuhallinnon talousarvion toteutumalaskelma

Osaston, momentin ja tilijaottelun numero ja nimi	Tilinpäätös 2008	Talousarvio 2009 (TA + LTA:t)	Tilinpäätös 2009	Vertailu Tilinpäätös - Talousarvio	Toteutuma %
<b>11. Verot ja veronluonteiset tulot</b>	<b>6 575 231,87</b>	<b>6 702 581,37</b>	<b>6 680 206,17</b>	<b>22 375,20</b>	<b>99,66 %</b>
11.04.01 Arvonlisävero	1 633,87	2581,37	2581,37	<b>0,00</b>	100 %
11.19.05 Lentoliikenteen valvontamaksu	6 573 598,00	6 700 000,00	6 677 624,80	22 375,20	99,66 %

## TULOARVIOTILIT YHTEENSÄ

Päälukuan, momentin ja tilijaottelun numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2008	Talousarvio 2009 (TA + LTA:t)	Talousarvion n määrärahojen		Tilinpäätös 2009	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2009	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2009	Käyttö vuonna 2009 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
<b>31. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala</b>	<b>8 071 006,29</b>	<b>8 169 961,79</b>	<b>4 877 807,75</b>	<b>3 292 154,04</b>	<b>8 169 961,79</b>	<b>-</b>	<b>3 633 310,89</b>	<b>11 803 272,68</b>	<b>7 941 156,85</b>	<b>3 292 154,04</b>
31.20.03 Ilmailuhallinnon toimintamenot (nettob) (siirtomääräraha 2 v)		7 600 000,00	4 307 845,96	3 292 154,04	7 600 000,00	-	3 633 310,89	11 803 272,68	7 941 156,85	3 292 154,04
31.51.01 Ilmailuhallinnon toimintamenot (nettob) (siirtomääräraha 2 v)	7 600 000,00									
31.01.29 Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)		569 961,79	569 961,79		569 961,79	-				
31.99.29 Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	471 006,29									
<b>MÄÄRÄRAHATILIT YHTEENSÄ</b>	<b>8 071 006,29</b>	<b>8 169 961,79</b>	<b>4 877 807,75</b>	<b>3 292 154,04</b>	<b>8 169 961,79</b>		<b>3 633 310,89</b>	<b>11 803 272,68</b>	<b>7 941 156,85</b>	<b>3 292 154,04</b>

**Tiliviraston talousarvion toteutumalaskelman tiedot valtuuksista ja niiden käytöstä momentin tarkkuudella**

Ilmailuhallinnolla ei ole käytössään valtuuksia.

## ILMAILUHALLINNON TUOTTO- JA KULULASKELMA

	01.01.2009-31.12.2009		01.01.2008-31.12.2008	
TOIMINNAN TUOTOT				
Maksullisen toiminnan tuotot	4 611 791,17		4 432 209,21	
Muut toiminnan tuotot	<u>53 440,44</u>	4 665 231,61	<u>51 312,19</u>	4 483 521,40
TOIMINNAN KULUT				
Aineet, tarvikkeet ja tavarat				
Ostot tilikauden aikana	-268 449,33		-239 160,60	
Henkilöstökulut	-8 546 097,19		-7 714 722,56	
Vuokrat	-368 441,97		-342 028,51	
Palvelujen ostot	-2 514 959,73		-1 970 887,63	
Muut kulut	-549 767,09		-1 098 597,08	
Poistot	<u>-5 830,50</u>	-12 253 545,81	<u>-5 830,49</u>	-11 371 226,87
JÄÄMÄ I		-7 588 314,20		-6 887 705,47
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT				
Rahoituskulut		-473,61		-516,88
JÄÄMÄ II		-7 588 787,81		-6 888 222,35
TUOTOT VEROISTA JA PAKOLLISISTA MAKSUISTA				
Verot ja veronluonteiset maksut	6 677 624,80		6 573 598,00	
Perityt arvonlisäverot	2 581,37		1 633,87	
Suoritettut arvonlisäverot	<u>-569 961,79</u>	6 110 244,38	<u>-471 006,29</u>	6 104 225,58
TILIKAUDEN TUOTTO-/KULUJÄÄMÄ		-1 478 543,43		<u>-783 996,77</u>

## ILMAILUHALLINNON TASE

	31.12.2009	31.12.2008
VASTAAVAA		
AINEETTOMAT HYÖDYKKEET		
Aineettomat oikeudet	503 110,20	11 661,00
KÄYTTÖOMAISUUS JA MUUT PITKÄAIKAISET SIJOITUKSET YHTEENSÄ	503 110,20	11 661,00
LYHYTAIKAISET SAAMISET		
Myyntisaamiset	443 645,38	1 051 413,77
Muut lyhytaikaiset saamiset	<u>60 068,52</u>	<u>234 227,10</u>
503 713,90		1 285 640,87
RAHAT, PANKKISAAMISET JA MUUT F		
Kassatilit	3 879,28	5 350,30
VAIHTO- JA RAHOITUSOMAISUUS YHTEENSÄ	<u>3 879,28</u>	<u>5 350,30</u>
VASTAAVAA YHTEENSÄ	<u><u>1 010 703,38</u></u>	<u><u>1 302 652,17</u></u>

**ILMAILUHALLINNON TASE**

	<b>31.12.2009</b>		<b>31.12.2008</b>	
VASTATTAVAA				
OMA PÄÄOMA				
VALTION PÄÄOMA				
Edellisten tilikausien pääoman muutos	-377 276,41		-914 148,93	
Pääoman siirrot	969 331,20		1 320 869,29	
Tilikauden tuotto-/kulujäämä	<u>-1 478 543,43</u>	-886 488,64	<u>-783 996,77</u>	-377 276,41
LYHYTAIKAINEN				
Ostovelat	290 718,52		265 615,41	
Tilivirastojen väliset tilitykset	214 047,16		178 706,63	
Edelleen tilitettävät erät	151 975,65		129 609,90	
Siirtovelat	1 236 311,34		1 104 743,03	
Muut lyhytaikaiset velat	<u>4 139,35</u>	1 897 192,02	<u>1 253,61</u>	1 679 928,58
VIERAS PÄÄOMA YHTEENSÄ		1 897 192,02		1 679 928,58
VASTATTAVAA YHTEENSÄ		<u>1 010 703,38</u>		<u>1 302 652,17</u>

**Tiliviraston tilinpäätöksen liite 1: Selvitys tilinpäätöksen laatimisperiaatteista ja vertailuvuudesta**

2) valuuttakurssi, jota on käytetty muutettaessa ulkomaanrahan määräiset saamiset ja velat sekä muut sitoumukset Suomen rahaksi

Kanadan dollari (CAD) 31.12.2009 1,5128

Käytetty kurssi on maksun toteutunut kurssi.



### **Tilviraston tilinpäätöksen liite 3: Arviomäärärahojen**

Ilmailuhallinnolla ei ole arviomäärärahojen ylityksiä.

**Tilviraston tilinpäätöksen liite 4: Peruutetut siirretyt määrärahat**

Ilmailuhallinnolla ei ole määrärahojen peruutuksia.

**Tiliviraston tilinpäätöksen liite 5: Henkilöstökulujen erittely**

	2009	2008
<b>Henkilöstökulut</b>	<b>6 976 237,09</b>	<b>6 255 504,38</b>
Palkat ja palkkiot	6 841 590,98	6 223 410,89
Lomapalkkavelan muutos	134 646,11	32 093,49
<b>Henkilösivukulut</b>	<b>1 569 860,10</b>	<b>1 459 218,18</b>
Eläkekulut	1 326 956,72	1 196 432,02
Muut henkilösivukulut	242 903,38	262 786,16
<b>Yhteensä</b>	<b>8 546 097,19</b>	<b>7 714 722,56</b>
Johdon palkat ja palkkiot, josta		
- tulosperusteiset erät		
Luontoisedut ja muut taloudelliset etuudet		
Johto	720,00	860,00
Muu henkilöstö	26 100,00	24 560,00
<b>Yhteensä</b>	<b>26820,00</b>	<b>25420,00</b>

**Tiliviraston tilinpäätöksen liite 6: Suunnitelman mukaisten poistojen perusteet ja niiden muutokset**

Omaisuusryhmä	Poisto- menetelmä	Poistoaika vuotta	Vuotuinen poisto % 1)	Jäännösarvo €tai %
112 Aineettomat oikeudet	tasapoisto	5	20	
...				

**Tiliviraston tilinpäätöksen liite 7: Kansallis- ja käyttöomaisuuden sekä muiden pitkävaikutteisten menojen poistot**

	Aineettomat hyödykkeet		Yhteensä
	112 Aineettomat oikeudet	119 Keskeneneräiset hankinnat	
Hankintameno 1.1.2009	29 152,49	0,00	29 152,49
Lisäykset		497 279,70	497 279,70
Vähennykset		0,00	0,00
Hankintameno 31.12.2009	29 152,49	497 279,70	526 432,19
Kertyneet poistot 01.01.2009	17 491,49	0,00	17 491,49
Tilikauden suunnitelman mukaiset poistot	5 830,50	0,00	5 830,50
Tilikauden suunnitelmasta poikkeavat poistot		0,00	0,00
Tilikauden arvonalennukset		0,00	0,00
Kertyneet poistot 31.12.2009	23 321,99		
Arvonkorotukset		0,00	0,00
<b>Kirjanpitoarvo 31.12.2009</b>	<b>5 830,50</b>	<b>497 279,70</b>	<b>503 110,20</b>

## Tiliviraston tilinpäätöksen liite 8: Rahoitustuotot ja -kulut

Ilmailuhallinnolla ei ole rahoitustuottoja.

Rahoituskulut			Muutos
	2009	2008	2009-2008
Muut rahoituskulut	473,61	516,88	-43,27
<b>Rahoituskulut yhteensä</b>	<b>473,61</b>	<b>516,88</b>	<b>-43,27</b>

**Tiliviraston tilinpäätöksen liite 9: Talousarviotaloudesta annetut lainat**

Ilmailuhallinto ei ole myöntänyt talousarviotaloudesta lainoja.

## **Tiliviraston tilinpäätöksen liite 10: Arvopaperit ja oman pääoman ehtoiset sijoitukset**

### **Käyttö- ja rahoitusomaisuusarvopaperit**

Ilmailuhallinnolla ei ole käyttö- eikä rahoitusomaisuusarvopapereita.

### **Muut oman pääoman ehtoiset sijoitukset**

Ilmailuhallinnolla ei ole muita oman pääoman ehtoisia sijoituksia.

**Tiliviraston tilinpäätöksen liite 11: Taseen rahoituserät ja velat**

31.12.2008	Kiinteäkorkoiset			Yhteensä
	Alle 1 vuosi	1 - 5 vuotta	Yli 5 vuotta	
<b>Vastaavien rahoituserät</b>				
Rahat, pankkisaamiset ja muut rahoitusvarat	3879,28	0,00	0,00	3879,28
<b>Yhteensä</b>	<b>3879,28</b>	<b>0,00</b>	<b>0,00</b>	<b>3879,28</b>

## **Tiliviraston tilinpäätöksen liite 12: Valtiontakaukset ja -takuut sekä muut vastuut**

### **Myönnetyt takaukset ja takuut**

Ilmailuhallinto ei ole myöntänyt takauksia eikä takuita.

### **Vastuositoumukset**

Ilmailuhallinnolla ei ole vastuositoumuksia.

### **Merkittävät monivuotiset taloudelliset sopimusvastuut**

Ilmailuhallinnolla ei ole merkittäviä sopimusvastuita.

### **Tiliviraston tilinpäätöksen liite 13: Taseeseen sisältyvät rahastoidut varat**

Ilmailuhallinnolla ei ole taseeseen sisältyviä rahastoituja varoja.

## **Tiliviraston tilinpäätöksen liite 14: Taseeseen sisältymättömät rahastoidut varat**

Ilmailuhallinnolla ei ole taseeseen sisältymättömiä rahastoituja varoja.

## **Tiliviraston tilinpäätöksen liite 15: Velan muutokset**

Ilmailuhallinnolla ei ole velkoja.

**Tiliviraston tilinpäätöksen liite 16: Velan maturiteettijakauma ja duraatio**

Ilmailuhallinnolla ei ole velkoja.

**Tiliviraston tilinpäätöksen liite 17: Oikeiden ja riittävien tietojen antamiseksi tarvittavat muut täydentävät tiedot**

Ilmailuhallinnolla ei muita täydentäviä tietoja.